

Nota sobre la presència d'*Orthotelia sparganella* (Thunberg, 1788) a les zones humides de la Garrotxa (Lepidoptera: Glyphipterigidae, Orthoteliinae)

Note regarding the presence of *Orthotelia sparganella* (Thunberg, 1788) in the wetlands of La Garrotxa (Lepidoptera: Glyphipterigidae, Orthoteliinae)

Jordi Dantart¹ & Constantí Stefanescu²

¹Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Zoologia). Passeig Picasso, s/n; E-08003 Barcelona
jdantart@xtec.net

²Butterfly Monitoring Scheme, Museu de Granollers - Ciències Naturals, Francesc Macià, 51; E-08402 Granollers

Key words: *Orthotelia sparganella*, Orthoteliinae, Glyphipterigidae, Lepidoptera, Garrotxa wetlands, Catalonia, Iberian Peninsula.

Entre les troballes fetes durant la sortida col·lectiva de la SCL al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (PNZVG) el juny del 2006, una de les més remarcables va ser el glifipterígid *Orthotelia sparganella* (Thunberg, 1788), que resultava nou per a la fauna de Catalunya (Dantart 2007). Es tracta d'una espècie amb una envergadura alar bastant gran per tractar-se d'un microlepidòpter (18–28 mm) i amb un aspecte molt particular (fig. 1). Les ales anteriors són marrons amb una brillantor se-

Fig. 1 Adult d'*Orthotelia sparganella* (Thunberg, 1788), Can Xel, ♀, 16.VI.2006 (J. Dantart & A. Miquel leg.).

dosa, amb el marge terminal disposat de tal manera que tenen forma subrectangular (d'aquí deriva l'epítet genèric), i amb un disseny molt característic, per les venes ocre, que destaquen sobre el fons, i per la taca fosca, que s'estén des de l'àrea terminal cap al centre de l'ala. Les posteriors són de color gris ocre uniforme.

Tot i la novetat, aquesta espècie resultava familiar al primer autor d'aquesta nota, que recordava haver-ne vist altres exemplars anteriorment. L'any 1993, el segon autor va dur a terme un mostratge dels macroheteròcers de les zones humides del PNZVG (vegeu Stefanescu 1995). Entre el material recollit que va quedar pendent de determinació es van poder localitzar aquells exemplars, exactament tres, capturats durant el mes de juliol al meandre del Fluvià.

O. sparganella és un microlepidòpter molt interessant per diverses raons. En primer lloc, per la seva posició sistemàtica, que ha estat incerta durant molt de temps. Tant l'adult com la pupa presenten una sèrie de caràcters altament especialitzats, com també la genitèlia masculina, que està molt modificada, de manera que resulta molt difícil reconèixer-ne les parts. Tot això n'ha dificultat la correcta classificació, com demostra el fet que tant la subfamília Orthoteliinae com el gènere *Orthotelia* Stephens, 1829, són monotípics. Tradicionalment ha estat inclosa bé entre els plutèl·lids, bé entre els iponomeütids, però Kyrki & Itamies (1986) en van revisar l'estatus i van arribar a la conclusió que la seva posició correcta és dins dels glifipterígids.

D'altra banda, es tracta d'una espècie molt especialitzada pel que fa a l'hàbitat, determinat per la presència dels seus recursos tròfics, que són diferents monocotiledònies pròpies de comunitats dolciaquícules. Com el seu nom indica, els principals hostes de les larves són els esparganis (*Sparganium* spp.) (Agassiz 1988, 1996). D'aquest gènere, al PNZVG n'hi ha dues espècies, *S. erectum* i *S. emersum* (Bolòs & Vigo 2001), que són hidròfits que es fan en aigües somes o poc profundes i tranquil·les. Altres hostes menys utilitzats són helòfits com el lliri groc (*Iris pseudacorus*), la glicèria (*Glyceria* spp.), la balca de fulla estreta (*Typha angustifolia*) o ciperàcies del gènere *Scirpus* spp., totes elles lligades a zones humides. En conseqüència, el seu hàbitat el constitueixen comunitats hidrofítiques o helofítiques que es fan als marges de basses, estanys o rierols.

Detalls sobre la seva biologia es poden trobar a Agassiz (1988, 1996). Els ous són postos sobre les tiges de les plantes nutrícies. Les erugues es troben de maig a juny i són minadores dintre de les fulles i les tiges dels hostes. Abans de pupar preparen un orifici de sortida que només queda cobert per la cutícula de la planta i que destaca com una taca pàl·lida a la tija; la pupa es troba dintre de la planta. L'emergència dels adults es produeix durant els mesos de juliol i agost. Els adults volen al crepuscle i vénen a la llum, però són difícils de localitzar a causa de la seva escassa activitat.

La seva àrea de distribució està limitada a Europa, on apareix localitzada des de les illes Britàniques fins al sud dels Urals. Cap al nord assoleix Escandinàvia, i cap al sud, el nord de la península Itàlica. Havia estat citada d'antic al nord dels Pirineus occidentals per P. Chrétien, citació que recull Lhomme ([1946-1963]). Al sud dels Pirineus només ha estat observada molt recentment per Corley (2005) al sud de Portugal (Algarve).

Agraïm a la direcció del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa les facilitats per poder-hi mostrejar.

Material estudiat. Meandre del Fluvià (31TDG5569; 440 m), 1 ♂, 14.VII.1993, 2 ♂, 22.VII.1993 (C. Stefanescu *leg.*); Can Xel (volcà del Croscat) (31TDG6166; 630 m), 1 ♀, 16.VI.2006 (J. Dantart & A. Miquel *leg.*).

Referències bibliogràfiques

- Agassiz, D.J.L. 1988. Yponomeutidae. *In: A field guide to the smaller British Lepidoptera* (Emmet, A.M. ed.). 288 pp. The British Entomological and Natural History Society, London.
- Agassiz, D.J.L. 1996. Yponomeutidae, Roeslerstammiidae. *In: The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (Emmet, A.M. ed.), 3: 39-114, pls. 9-11. Harley Books, Colchester.
- Bolòs, O. & Vigo, J. 2001. *Flora dels Països Catalans. Volum IV: Monocotiledònies*. 750 pp. Editorial Barcino, Barcelona.
- Corley, M.F.V. 2005. Further additions to the Lepidoptera of Algarve, Portugal. II (Insecta: Lepidoptera). *SHILAP Revta lepid.*, 33(131): 347-364.
- Dantart, J. 2007. Contribució al coneixement dels lepidòpters del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (Lepidoptera). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 98(2006): 35-64.
- Kyrki, J. & Itamies, J. 1986. Immature stages and the systematic position of *Orthotelia sparganella* (Thunberg) (Lepidoptera: Yponomeutidae). *Syst. Ent.*, 11: 93-105.
- Lhomme, L. [1946-1963]. *Catalogue des Lépidoptères de France et de Belgique*, 2(2): 489-1.253. Le Carriol, par Douelle, Lot.
- Stefanescu, C. 1995. Aproximació al coneixement dels macroheteròcers de les zones humides del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (Lepidoptera: Macroheterocera). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 13(1993-1994): 31-56.

Data de recepció: 31 de gener de 2008

Data d'acceptació: 2 d'abril de 2008